

Državni izpitni center

M 0 8 2 5 1 1 1 3 M

JESENSKI IZPITNI ROK
ŐSZI VIZSGAIDŐSZAK

ZGODOVINA TÖRTÉNELEM

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 28. avgust 2008

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Izpitna pola 1 – Obča zgodovina

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

ANTIČNA KULTURNA TRADICIJA

- Prvo vprašanje:* Etnični, politični, gospodarski, naravnogeografski vzroki. *Za navedbo dveh vzrokov 1 točka. Priznamo vsako vsebinsko strokovno pravilno navedbo.*
Drugo vprašanje: 1 Atene, 2 Šparta in 3 Milet. *Za tri navedbe 2 točki, za dve 1 točka, za eno pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
- Avtarkija:* gospodarska samozadostnost (1 točka);
avtonomija: notranja neodvisnost (1 točka);
elevterija: zunanjepolitična neodvisnost (1 točka).
Priznamo vsako vsebinsko strokovno pravilno pojasnitev in jo ocenimo s po 1 točko.
Skupaj 3 točke.
- Opis timokracije, odločanje prebivalstva po premoženju (razvrstitev prebivalstva v štiri družbene razrede po premoženju – petstomerniki, vitezi, zeugiti in teti) v posameznih organih (zmanjšana moč aristokracije).
Prvi element: uvedba sveta 400-tih, ki je odgovoren za pripravo zakonskih predlogov.
Drugi element: navedba organov odločanja v Solonovem času in odločanje v teh organih po slojih (arhonti, areopag, svet 400-tih in ljudska skupščina).
Tretji element: uvedba porotnega sodišča, v katerem sodelujejo tudi teti.
Za navedbo in opis politične reforme (timokracija) in opis enega elementa te reforme ali strokovno pravilen opis dveh elementov te reforme 2 točki, za navedbo in opis politične reforme ali strokovno pravilen opis enega elementa te reforme 1 točka.
Skupaj 2 točki.
- Prvo vprašanje:* Ostrakizem je uvedel Klisten, da bi preprečil tiranijo. (1 točka)
Drugo vprašanje: Posledica ostrakizma je izgon osebe (za 10 let). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
- Prvo vprašanje:* V ljudski skupščini so sodelovali (odločali) vsi polnoletni svobodni moški, državljanji Aten (pri odločanju ne sodelujejo ženske, sužnji in tujci). (1 točka)
Drugo vprašanje: Uradniške službe so žrebali (razen funkcije strategov). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
- Na Akropoli.
1 točka
- Spartiatii, perioiki in heloti. (1 točka)
Opis: Spartiatii – privilegiran sloj, osebno svobodni, potomci Dorcev, ukvarjajo se le s politiko in vojsko, zemljo jim obdelujejo heloti; perioiki – osebno svobodni, nimajo političnih pravic, plačujejo davke, gospodarska dejavnost – obrt, trgovina ...;
heloti – osebno nesvobodni, zaslužnjeni staroselci, obdelujejo svojo zemljo in zemljo spartiatov, nadzorovani ... *Za opis enega družbenega sloja 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
- Prvo vprašanje:* Cilj je vzgojiti dobrega vojaka. (1 točka)
Drugo vprašanje: Pogum, borbenost, pokornost, žilavost, modrost, niso izbirčni pri hrani in obleki, ubogljivost, nerazvjenost, podrejanje avtoriteti, poslušnost, navajanje na težke življenjske okoliščine ... *Priznamo tri vsebinsko ustrezne navedbe, ki jih lahko razberemo v viru. (1 točka)*
Skupaj 2 točki.
- Prvo vprašanje:* Za Atene so značilne obrt, trgovina in kmetijstvo, Šparta pa je bila pretežno kmetijska polis. (1 točka)
Drugo vprašanje: Atiško-delsko pomorsko zvezo so vodile Atene, peloponeško zvezo pa Šparta (1 točka). *Delnega odgovora ne priznamo.*
Tretje vprašanje: Vojna je bila v 5. st. pr. Kr. (431 pr. Kr. do 404 pr. Kr.). (1 točka)
Skupaj 3 točke.

10. *Prvi element (vzrok):* naraščanje prebivalstva, potrebe po obdelovalni zemlji in hrani, politični vzroki (nemiri, državljanske vojne, izgon, tiranija), razvoj trgovine in potrebe po trgu in surovinah, socialne stiske (zadolževanje, revščina, lakota ...). *Za tri navedene vzroke 2 točki, za dva pa 1 točka.*
Drugi element (smer kolonizacije): zahodno Sredozemlje (upoštevamo tudi Veliko Grčijo), ob severovzhodnem Sredozemlju, ob Črnem morju, ob obalah Jadranskega morja in južno Sredozemlje (zahodni del Afrike). *Za tri pravilno navedena območja 1 točka.*
Tretji element (posledice za Grke): razvoj grške trgovine (izvoz vina, olja, keramike; uvoz žita, kož, medu, rud, sužnjev, tkanin, dišav, nakita ...), razvoj arhitekture (monumentalna plastika in kamnita arhitektura), prevzem živalskega friza (templji), več političnih pravic (po zgledih v kolonijah), razvoj obrti (orientalska obrt), novi pogledi na svet (filozofija), krepitev narodne zavesti ... *Za dve posledici 1 točka. Pri odgovoru upoštevamo vsebinsko pravilne strokovno utemeljene navedbe.*
Četrty element (posledice za preostali svet): razvoj denarnega gospodarstva, širjenje oljke, razvoj obrti (grško lončarstvo), gradnja pristanišč, namakalnih naprav, nova estetska merila, mestni način življenja, širjenje grške kulture (pisava) in vere, pospeševali so izobraženost v Sredozemlju, širjenje jezika. *Za dve posledici 1 točka. Pri odgovoru upoštevamo vsebinsko pravilne strokovno utemeljene navedbe.*
Skupaj 5 točk.
11. Pravilni odgovori so B, C in D. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka. Za obkroženih več odgovorov od zahtevanega 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
12. Grški gradbeni slogi na sliki so dorski, jonski in korintski. *Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve pa 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
13. Pitija.
1 točka
14. *Prvo vprašanje:* Hipokratova prisega. (1 točka)
Drugo vprašanje: Zdravniki še danes upoštevajo: spoštovanje bolnikov, delovanje v korist bolnikov, molčečnost, proti evtanaziji ... *Za vsako vsebinsko smiselno navedbo 1 točka, skupaj 2 točki.*
Skupaj 3 točke.
15. Herodot je opisal grško-perzijske vojne (1 točka);
Tukidid je opisal peloponeško vojno (1 točka).
Skupaj 2 točki.
16. Pravilni odgovori so G, D, D L, L in G. *Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
17. Oligarhija je oblika vladavine majhnega kroga finančnih ali zemljiških bogatašev. (1 točka)
Helenizem je spoj grške kulture z vzhodnimi elementi (od 323 do 30 pr. Kr.) z grškim jezikom. (1 točka)
Romanizacija je širjenje rimskega vpliva, rimskega življenja, kulture, gospodarstva, jezika, politike ... na Apeninski polotok in v Sredozemlje. (1 točka)
Pri odgovoru upoštevamo vsebinsko pravilne strokovne pojasnitve.
Skupaj 3 točke.
18. Pravilna odgovora sta C in F. *Za vsak pravilen odgovor 1 točka. Za obkroženih več odgovorov od zahtevanega 0 točk.*
Skupaj 2 točki.

19. *Prvo vprašanje:* Muzeion je imel funkcijo nekakšne akademije znanosti starega sveta, kjer so delovali najpomembnejši učenjaki in kulturniki, imeli so na razpolago izjemno bogato knjižnico. (1 točka) *Pri odgovoru priznamo vsako vsebinsko pravilno pojasnitev.*
Drugo vprašanje: Pomembni znanstveniki tega obdobja so: Eratosten, Evklid, Arhimed, Aristarh, Hiparh ... *Za dva navedena znanstvenika 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
20. *Prvo vprašanje:* Osnovo rimskemu pravu predstavlja 12 (bronastih) ploščic. (1 točka)
Drugo vprašanje: Uradniki so bili pretorji. (1 točka)
Tretje vprašanje: Državljanstvo je bilo podeljeno vsem svobodno rojenim prebivalcem rimskega imperija. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
21. Julijanski koledar.
1 točka
22. V arenah so prirejali krvave boje živali in sužnjev, boje gladiatorjev, uprizarjali so pomorske bitke ... (1 točka)
V cirkusih (hipodromih) so bile konjske dirke, tekme z vozovi, navidezni boji konj, slonov, akrobacije vitezov na konjih ... (1 točka)
Odeon, pokrit prostor za glasbene prireditve. (1 točka)
Terme so bile za kopanje, sproščanje, masažo. (1 točka)
Pri pojasnitvah upoštevamo vse vsebinsko strokovno utemeljene odgovore.
Skupaj 4 točke.
23. Vergil je napisal Eneido.
1 točka
24. *Rimljani:* Jupiter, Venera, Mars
Grki: Atena, Hera in Hermes.
Za šest pravih navedb 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dve 1 točka, za eno pa 0 točk.
Skupaj 3 točke.
25. Partenon (1 točka) in Panteon (1 točka).
Skupaj 2 točki.

Izpitna pola 2 – Narodna zgodovina

V izpitni poli je 25 nalog. Možnih je 60 točk.

SLOVENCİ IN MADŽARI MED OBEMA VOJNAMA

- Prvo vprašanje:* Majniška deklaracija (izjava). (1 točka)
Drugo vprašanje: Jugoslovanski poslanci so zahtevali združitev vseh tistih ozemelj, kjer so v A-O živeli Slovenci, Hrvati in Srbi, oblikovanje samostojne države pod žezlom habsburško-lotarinške monarhije, država mora biti samostojna in zgrajena na demokratični podlagi. Za vsako navedeno zahtevo 1 točka, skupaj 2 točki.
Skupaj 3 točke.
- Prvo vprašanje:* Jugoslovanski odbor so v tujini (Londonu) ustanovili slovenski, hrvaški in srbski (bosanski) politiki, ki so ob začetku vojne iz A-O emigrirali v tujino. Za navedbo dveh (od treh) narodov 1 točka.
Drugo vprašanje: Nova jugoslovanska država naj bi nastala na temelju samoodločbe in ne aneksije, država bi bila ustavna monarhija z dinastijo Karadjordjevičev, imenovala bi se Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Za vsako pravilno navedbo 1 točka, skupaj 2 točki. Upoštevamo tudi druge strokovno pravilne odgovore.
Skupaj 3 točke.
- Prvo vprašanje:* Deklaracijsko gibanje se je kazalo v zbiranju podpisov za majniško izjavo, v množičnih zborovanjih in izjavah strank in društev v podporo majniški izjavi. Za eno pojasnilo 1 točka.
Drugo vprašanje: Deklaracijsko gibanje je bilo pomembno zato, ker je preraslo v množično zahtevo po miru, protest proti vojni po ločitvi od »nemške vojne«. Za eno navedbo 1 točka.
Upoštevamo tudi druge strokovno pravilne odgovore.
Skupaj 2 točki.
- Narodni svet (za Slovenijo).
1 točka
- Nedoločene meje, italijanska zasedba zahodnih predelov Slovenije, želja za ohranitvijo svojega jezika in kulture, strah pred germanizacijo, strah pred revolucijo ob koncu vojne, nov gospodarski prostor, ki je omogočal večji trg, ugled Srbije pri antantnih silah, idealistična predstava o drugih jugoslovanskih narodih ... Za vsako vsebinsko različno navedbo 1 točka.
Skupaj 3 točke.
- Pravilni odgovori so A, B in D. Za vsak pravilen odgovor 1 točka. Kadar je obkrožen en odgovor več od zahtevanega, se od pridobljenih točk odšteje 1 točka. Za obkroženih dva ali več odgovorov, kakor je zahtevano, 0 točk.
Skupaj 3 točke.
- Prvi element:* V obmejnem predelu slovenske Štajerske je odigral odločilno vlogo general (Rudolf) Maister. (1 točka)
Z vojaško akcijo je zasedel Maribor in okolico ter z graško deželno vlado dosegel razmejitveno črto, ki je ustrezala slovenski narodnostni meji. (1 točka)
Drugi element: Poročnik Franjo Malgaj je s slovenskimi prostovoljci zasedel Mežiško dolino, Pliberk in Velikovec (vzhodna Koroška). Za navedbo Mežiške doline, enega kraja ali vzhodne Koroške 1 točka.
Tretji element: Pariška mirovna konferenca je po dolgotrajnih brezplodnih pogajanjih sklenila, naj se o zahodni meji (meji med Italijo in Jugoslavijo) državi sporazumeta sami (1 točka).
Takšno odločitev je sprejela zato, ker jo na eni strani obvezuje londonska pogodba in na drugi strani Wilsonove točke o samoodločbi. Velesile na mirovni konferenci v Parizu niso našle rešitve za razmejitev med Italijo in Kraljevino SHS. Za vsak strokovno pravilen odgovor 1 točka.
Skupaj 5 točk.

8. Celovško kotlino je razdelila na cono A, ki je bila pod jugoslovansko upravo, in cono B, ki je bila pod avstrijsko upravo. (1 točka)
Najprej so predvideli plebiscit v coni A in, če bi bil rezultat ugoden za Kraljevino SHS, bi bil izveden še plebiscit v coni B. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
9. *Prvo vprašanje:* Rapalska pogodba. (1 točka)
Drugo vprašanje: Pod Italijo je prišla približno četrtnina slovenskega naroda (340 000 ljudi) in tretjina slovenskega ozemlja. *Za eno navedbo 1 točka.*
Tretje vprašanje: Rapalska pogodba je zagotavljala popolno zaščito italijanske manjšine v SHS, slovenske (in hrvaške manjšine) v Italiji pa sploh ne omenja. (1 točka)
Skupaj 3 točke.
10. *Prvo vprašanje:* Slovenska ljudska stranka (SLS). Dr. Anton Korošec. (1 točka)
Drugo vprašanje: Stranka je zastopala krščansko-socialna načela in se zavzemala za avtonomijo Slovenije v okviru federativne Jugoslavije. *Priznamo tudi druge strokovno pravilne odgovore.* (1 točka)
Skupaj 2 točki.
11. Slovenija je bila razdeljena na ljubljansko in mariborsko okrožje (oblast).
1 točka
12. Država je začela izvajati agrarno reformo, uvajanje umetnih gnojil, ustanavljanje osemenjevalnic, spodbujanje nabave kmetijske mehanizacije, uvajanje kmetijskih šol, meliorizacije. *Za tri navedbe 2 točki, za dve 1 točka.*
Skupaj 2 točki.
13. *Prvo vprašanje:* Slovenska industrija je bila najbolj razvita v državi, pridobitev novih južnih trgov, Slovenija je imela dobro infrastrukturo, ki je omogočala razvoj industrije (dobre ceste, docela zgrajeno železniško omrežje), razvit trg kapitala, banke, ki so tovarnam posojale denar, denarni tokovi z avstrijskimi in češkimi deželami so bili utečeni že izpred vojne, ugodna je bila tudi splošna izobraženost, dobro razvito strokovno šolstvo. *Priznamo tudi vsak drug strokovno pravilen odgovor. Za vsak vsebinsko različen navedeni razlog 1 točka, največ 2 točki.*
Drugo vprašanje: Največji delež je imela papirna industrija (papir). (1 točka)
Tretje vprašanje: Slovenci so predstavljali 8,5 % prebivalstva (upoštevamo tudi odgovore od 8 % do 10 %). (1 točka)
Skupaj 4 točke.
14. Stavka železničarjev.
1 točka
15. Pravilni odgovori so V, D, V, D, V in V. *Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.*
Skupaj 3 točke.
16. Kmetijski pridelki so postajali vedno cenejši, dolgovi kmetov so se povečevali, kmetje so propadali in se selili v tujino. Upoštevamo tudi druge strokovno pravilne odgovore. *Za eno navedbo 1 točka.*
Država je (leta 1932) s posebnim zakonom za nekaj let odložila (moratorij) in zmanjšala vračanje dolgov. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
17. Delež zaposlenih žensk se je povečeval zato, ker je zmanjševanje donosnosti zahtevalo tudi zmanjševanje stroškov, moško delovno silo so zamenjevali s cenejšo žensko delovno silo. *Za eno navedbo 1 točka. Upoštevamo tudi druge strokovno pravilne odgovore.*
1 točka

18. *Prvo vprašanje:* Filozofska, pravna, teološka, tehniška in nepopolna medicinska fakulteta. Za navedbo dveh fakultet 1 točka.
Drugo vprašanje: Leta 1929 jo poimenujejo po kralju Aleksandru (univerza Kralja Aleksandra). (1 točka)
Tretje vprašanje: Univerza je dobila pomen največje slovenske kulturne pridobitve v novi državi, število študentov se poveča, za študij ni bilo treba odhajati v tujino ... Za eno navedbo 1 točka.
Upoštevamo tudi druge strokovno pravilne odgovore.
Skupaj 3 točke.
19. Pravilno zaporedje letnic je 1920, 1938, 1919, 1928, 1918 in 1935–1941. Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka, za enega pa 0 točk.
Skupaj 3 točke.
20. *Prvo vprašanje:* To je čas po anšlusu (nacistični priključitvi Avstrije), ko so Nemci želeli dobiti čim bolj točno število Slovencev (zaradi poznejše izselitve). (1 točka)
Drugo vprašanje: Nacisti so najprej odpravili utrakvistično šolstvo, prepovedali prosvetna društva, omejevali kulturne prireditve in tisk. Za eno navedbo 1 točka.
Skupaj 2 točki.
21. *Vzroki za propad monarhije:* večnacionalnost, notranji konflikti, porazi na frontah, socialni razlogi, gospodarske težave, ... Za dve pojasnjeni navedbi 2 točki, če so naštetih le vzroki 1 točka.
Skupaj 2 točki.
22. *Prvo vprašanje:* Zadnji cesar je bil Karel IV. (1 točka)
Drugo vprašanje: Ni mu uspelo zasesti prestola. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
23. *Komunisti ustanovijo:* Madžarsko sovjetsko republiko. (1 točka)
Vodja komunistov: Béla Kun. (1 točka)
Skupaj 2 točki.
24. *Kje:* Mirovno pogodbo z Madžarsko so podpisali v Trianonu. (1 točka)
Kdaj: 4. junija 1920. leta (upoštevamo tudi samo letnico). (1 točka)
Skupaj 2 točki.
25. *Države:* Madžari so ostali v Kraljevini SHS, Romuniji, na Češkoslovaškem, v Avstriji, Sovjetski zvezi. Za štiri navedbe 2 točki, za dve ali tri 1 točka.
Usoda v novi državi: omejene narodnostne pravice, izguba posesti, izpostavljenost asimilaciji, ...
Upoštevamo vsako smiselno navedbo (1 točka).
Skupaj 3 točke.